

УДК [378. 016: 615. 15]: 613
DOI: 10.35619/.vi2.22

Пустовіт Григорій

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0001-7754-0249
e-mail: h.pustovit@gmail.com

Саранчук Дмитро

здобувач ступеня PhD за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0009-0001-9755-1460
e-mail: dmytro.saranchuk@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ: ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПТИ

Анотація. У статті схарактеризовано ключові компетентності, зміст яких складає комплекс здобутих особистістю універсальних знань, що відрізняються широким рівнем узагальнення, містять загальнонаукові і загальнопрофесійні категорії, поняття, закони, принципи і закономірності функціонування науки, техніки та сучасного українського суспільства. Обґрунтовано складові поняття здоров'язбережувальної компетентності, якою є низка важливих ключових компетентностей майбутнього фармацевта, а саме: пізнавальна, загально-психологічна, інформаційна, емоційна, рефлексивна, комунікативна. Виокремлено й проаналізовано здоров'язбережувальні цінності та ціннісні орієнтації. Визначено сутнісні ознаки і зміст першого загальнотеоретичного концепту проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі фахової підготовки. У контексті останнього з'ясовано зміст наступного теоретичного концепту – понятійно-категоріального. Законодавчі акти й урядові документи, що регулюють формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фармацевтів у закладах вищої медичної освіти склали сутність третього теоретичного концепту формування досліджуваного феномена.

Ключові слова: майбутні фармацевти, здоров'я, компетентність, компетенції, здоров'язбережувальна компетентність, фахова підготовка, заклади вищої медичної освіти, теоретичні концепти.

Постановка проблеми. Реформування національної системи освіти в Україні впродовж останнього десятиліття відбувається в контексті

загальноєвропейських освітніх трансформацій, ці процеси є наслідком визнання значущості знань як рушійної сили суспільного добробуту та прогресу. У межах цих процесів особливої актуальності набуває застосування компетентнісного підходу як одного з важливих теоретичних засад оновлення змісту вищої освіти. За цих умов, як зазначають О. Антонова і Н. Поліщук, у розуміння сутності компетентнісного підходу закладено ідеологію інтерпретації змісту освіти, що формується «від результату» («стандарт на виході»). Тоді компетентність є найважливішим критерієм якості освіти, її відповідності сучасним умовам і є сукупністю конкретних вимог до рівня професійної підготовленості фахівця [22, с.10-17].

Мета статті – на основі аналізу сучасних психологічних та педагогічних наукових підходів, наукових праць та результатів здійснених досліджень визначити характерні ознаки теоретичних концептів процесу формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі фахової підготовки у закладі вищої медичної освіти.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях компетентнісний підхід знайшов своє відображення у наукових працях і дисертаційних дослідженнях А. Деркача, І. Єрмакова, І. Зимньої, С. Краснокрутської, Н. Кузьміної, О. Лебедева, А. Маркової, Н. Мілованової, О. Овчарук, О. Пометун, В. Циби та ін.

Теоретичні засади впровадження компетентнісного підходу у сучасній вищій освіті розкрито в наукових працях В. Андрущенко, Н. Коцура, О. Ландо, В. Лугового, Н. Побірченко, В. Ягупова, Ю. Рашкевича, С. Сисоєвої, у яких здійснено ґрунтовний аналіз сутності європейської концепції компетентнісного підходу, розробленої в межах Болонського процесу.

Окреме місце в контексті проблеми нашого дослідження посідають наукові праці з упровадження компетентнісного підходу в сучасній професійній освіті, що знайшло своє відображення в наукових працях І. Зязюна, Н. Ничкало, С. Бухальської, Г. Кліща, Я. Кульбашної, Г. Мороховець, К. Хоменко, А. Щербакова та ін.

Узагальнюючи, можемо констатувати, що актуальним сьогодні є дослідження Д. Вороніної, Ю. Павлова, Ю. Палічука, Н. Поліщук з проблем упровадження компетентнісного підходу у процесах фізичного виховання здобувачів освіти.

Водночас, за результатами аналізу теоретичних наукових праць та результатів здійснених досліджень, можемо зробити висновок, що проблема формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів схарактеризовано на сьогодні лише частково, а тому потребує здійснення ґрунтовних досліджень [16, с. 187–189].

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній вітчизняній освіті сутність поняття «компетентнісний підхід» розуміється як спрямованість

освітнього процесу на формування й розвиток основних базових і предметних компетентностей особистості, результатом чого має бути формування загальної компетентності, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості [23, с.21].

У той же час Ю. Павлов наголошує, що системне зміцнення здоров'я «...має стати потребою і обов'язком кожної людини як суб'єкта праці, а здоровий спосіб життя – відображає її системний і динамічний стан, який зумовлений певним рівнем спеціальних біологічних, гігієнічних, медичних знань, культурою харчування, фізичною культурою, соціально-духовними цінностями, надбаними у процесі виховання і самовиховання й здобутої освіти, що втілені в практичну життєдіяльність, фізичне й психофізичне здоров'я [20, с. 167–170].

Отже, зміст ключових компетентностей складає комплекс здобутих особистістю універсальних знань, що відрізняються широким рівнем узагальнення, містять загальнонаукові і загальнопрофесійні категорії, поняття, закони, принципи і закономірності функціонування науки, техніки та сучасного українського суспільства. У характеристиці переліку визнаних сьогодні у вищій освіті ключових компетентностей використано результати діяльності робочої групи з питань запровадження компетентнісного підходу, створеної у межах проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному». У змісті цього проекту було запропоновано такий перелік ключових компетентностей: уміння вчитись (навчальна), громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій, соціальна, підприємницька, здоров'язбережувальна [12, с. 20].

Як засвідчили результати аналізу сучасної теорії та практики, саме формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти є важливою складовою їхньої професійної підготовки. Так, О. Халло наголошує на тому, що цей процес здійснюється сьогодні на міжпредметному рівні, а це забезпечує формування насамперед предметних компетентностей з урахуванням специфіки тих предметів, які вивчають здобувачі вищої освіти та професіоналізму і педагогічної майстерності викладачів [27, с. 168–170].

Ю. Павлов акцентує увагу на тому, що формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів вищої освіти забезпечується завдяки формуванню їхньої системи ціннісних орієнтацій і установок, рівня життєвої та соціальної активності, сформованості позитивної мотивації до саморозвитку та самовдосконалення, відповідальності за власне здоров'я й самореалізацію в соціальному та професійному середовищі [21, с. 456–462].

Схожу за своїм змістом висловлює думку О. Митчик: «...процес цілеспрямованого сприяння системи освітньої діяльності, що не шкодить здоров'ю здобувача освіти, зокрема: форми і методи навчання спрямовані на збереження й зміцнення власного здоров'я; знання, уміння і навички

використання засобів зміцнення здоров'я; формування ціннісного ставлення до стану свого здоров'я та здоров'я навколишніх; дотримання ними здорового способу життя» [15, с. 76].

Отже, можемо констатувати, що формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців різних галузей, як зазначають Н. Башавець і В. Ягупов, передбачає сприяння їхньому позитивному ставленню до власного здоров'я, а саме: володіння засобами фізичного самовдосконалення, самопідтримки й самоконтролю; сформовані знання й усвідомлені правила особистої гігієни, уміння і навички піклування про власне здоров'я, особисту безпеку, володіння засобами надання першої медичної допомоги; наявність сформованих елементів психологічної грамотності й поведінки стосовно збереження власного здоров'я; розуміння чинників позитивного впливу на формування навичок дотримання здорового способу життя; вміння підібрати індивідуальні засоби й методи для розвитку своїх фізичних, психічних і особистісних якостей [4; 28, с. 28–34].

Аналізуючи структуру і зміст поняття «здоров'язбережувальна компетентність», маємо акцентувати увагу на тому, що її складовими є низка важливих ключових компетенцій майбутнього фармацевта, що сприяють збереженню його здоров'я та дотриманню здорового способу життя і разом з тим створюють цілісну модель цієї компетентності. Сьогодні у більшості наукових праць виокремлюються такі компетенції: пізнавальна (здатність і готовність до професійного саморозвитку і самостановлення); загально-психологічна (наявність системних наукових знань про розвиток і функціонування психіки людини); інформаційна (володіння сучасними джерелами інформації); емоційна (здатність до саморегуляції, працювати в «зоні психологічного комфорту»; рефлексивна (уміння й навички аналізувати та коригувати власні вчинки, поведінку і дії); особистісна (здоров'я, зрілість, цілісність світогляду, готовність і здатність до особистісного саморозвитку) та комунікативна (сформована готовність до взаємодії та співпраці з іншими членами суспільства), що в сукупності є запорукою подальшого професійного та особистісного розвитку майбутнього лікаря [7].

Крім зазначених вище компетенцій, що сприяють збереженню здоров'я та дотриманню здорового способу життя, актуальним є виокремлення й характеристика здоров'язбережувальних цінностей і ціннісних орієнтацій. У межах їх характеристик О. Ландо виділяє самодостатні та інструментальні цінності. За її переконанням самодостатні цінності знаходять свій прояв у меті здоров'язбережувальної діяльності, що пов'язана з розвитком особистості в процесі збереження власного здоров'я і самооздоровлення, розвитку здоров'язбережувальної свідомості. Тоді як інструментальні цінності передбачають оволодіння теорією (нормами, принципами) і технологією (способами, прийомами) здоров'язбережувальної діяльності, що складають

основу професійної підготовки здобувача вищої освіти. Продовжуючи далі, вона наголошує на тому, що цінності здоров'язбережувальної діяльності забезпечують суспільну значущість та престиж такої діяльності, сприяють зростанню зацікавленості до неї. А це забезпечує збереження власного здоров'я та формує позитивну мотивацію щодо дотримання здорового способу життя [14, с. 5].

У такому розумінні проблеми, до процесів збереження здоров'я і формування мотивів дотримання здорового способу життя майбутніх фармацевтів можна віднести такі:

- соціальні мотиви (характеризують напрями і способи збереження соціального здоров'я особистості);
- здоров'язбережувальні мотиви (характеризують зміст і спрямування конкретної здоров'язбережувальної діяльності та здатність самостійно визначати і розв'язувати проблеми збереження власного здоров'я та дотримуватися здорового способу життя);
- мотиви особистісного розвитку (характеризують уміння і навички ефективної реалізації свого творчого потенціалу у процесі здоров'язбережувальної діяльності) [3, с. 123–127].

Отже, зазначене вище складає *перший загальнотеоретичний концепт* проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі фахової підготовки.

У змісті останнього, враховуючи проблему нашого дослідження, *наступним теоретичним концептом* – *понятійно-категоріальним*, є розгляд й характеристика результатів аналізу змісту сучасної здоров'язбережувальної медичної освіти, що у своїй структурі передбачає організацію і здійснення розумового, фізичного, психогігієнічного, спеціально-медичного та морального виховання майбутніх фармацевтів, а також вибудовану систему їхніх валеологічних знань, сформованих життєвих і професійних умінь і навичок щодо збереження власного здоров'я та дотримання здорового способу життя. Із такого контексту можемо зробити висновок, що нині сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність» розглядається в наукових працях з різних галузей знань. Так, Н. Башавець визначає сутність цього поняття як «...сформовані знання, уміння і навички використання здоров'язбережувальних технологій, під час навчальної діяльності у закладі вищої освіти, а також під час самостійних занять фізичними вправами та під час активного відпочинку» [4, с. 90–95].

У такому контексті Ю. Павлов, розглядаючи сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність», включає у його зміст валеологічні знання, що втілюються в її особистісно зумовленій соціально-професійній життєдіяльності [21, с. 456–462].

Актуальну думку висловлює Д. Воронін, який характеризує сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність» як «...певний рівень медично-валеологічної грамотності здобувача вищої освіти, стан його соціального добробуту, рівень розвитку творчих сил, фізичних, психічних і розумових здібностей, що відображаються в організації його творчої життєдіяльності, а також у ставленні до самої себе, інших людей та до природи» [6].

Розкриваючи характеристики другого теоретичного концепту, нами здійснено ґрунтовний аналіз сучасних підходів до визначення сутності поняття «здоров'язбережувальна компетентність» різними авторами. Так, Т. Андрющенко трактує сутність цього поняття як готовність особистості самостійно вирішувати завдання, пов'язані з підтримкою, зміцненням та збереженням власного здоров'я, так і здоров'я інших [2, с. 11–20].

Схожу за своїм змістом висловлює думку Н. Белікова, яка розглядає сутність цього поняття як інтегративну якість особистості майбутнього фахівця, що має складну системну організацію й взаємодією мотиваційного, когнітивного й діяльнісного компонентів досліджуваного феномена [5].

У процесі трактування сутності поняття «здоров'язбережувальна компетентність» нами було враховано результати здійсненого дослідження Л. Новаковою, яка виокремила ознаки моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів в освітньому процесі закладу вищої медичної освіти, а саме: інтегрованість (має достатній рівень узгодженості моделі з середовищем, що забезпечує її функціонування й суттєві зміни в середовищі, яке моделюється); простота (модель як робочий інструмент, тому вона повинна бути зрозумілою, доступною кожному, хто її реалізовуватиме); адекватність (передбачає можливість досягнення поставленої мети за допомогою достатньо повної і точної моделі) [19, с. 54–55].

У контексті зазначеного вище подібною до попередньої є думка В. Тевкун, що сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність» полягає у сформованій готовності здобувачів вищої освіти самостійно здобувати системні знання, формувати уміння і навички розумових і особистісних якостей, необхідних для формування мотивації до здоров'язбереження, а також у сформованих уміннях і навичках передбачати, попереджувати або компенсувати втрату власного здоров'я як засобу задоволення особистісних базових потреб [25, с. 227–230].

Отже, на основі результатів аналізу понять «здоров'я», «компетентність», «здоров'язбережувальні технології», представлених у зазначених вище наукових працях, є всі підстави для обґрунтування сутності власного трактування поняття «здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фармацевта». Зміст якого нами розглядається як інтегральна особистісна якість, набута в процесі професійної підготовки в закладі вищої медичної освіти, що за своїм змістом відображає сформованість: системи фахових знань, цінностей і ціннісних

орієнтацій (щодо збереження й підвищення рівня власного здоров'я різними засобами, зокрема у процесі фізичного виховання; впливу фізичних вправ на збереження і покращення здоров'я); умінь і навичок (щодо самостійного оцінювання рівня власного здоров'я та фізичної підготовленості; самооцінки соматичного здоров'я; збереження власного фізичного, соціального, психічного і духовного здоров'я та здоров'я інших). А також сформована готовність до ефективного використання засобів фізичного виховання в освітньому процесі закладу вищої освіти з метою корекції та зміцнення власного здоров'я, самостійної чи у колективі організації здоров'язбережувальної діяльності, зокрема створення здоров'язбережувального середовища у власній професійній діяльності фармацевта.

Актуальною, з нашої точки зору, у цьому контексті є позиція В. Назарук, яка до зазначених вище характеристик сутності поняття «здоров'язбережувальна компетентність» додає необхідність застосування у закладі вищої освіти технологій проведення різноманітних занять з фізичного виховання в природних умовах. На її думку, такі заняття забезпечують всебічний і гармонійний розвиток особистості на основі комплексного вирішення завдань фізичного, екологічного, валеологічного, естетичного та морального виховання, крім цього здійснюють емоційну підтримку майбутніх фармацевтів [17, с. 124–126].

Важливими для нашого дослідження є освітні законодавчі акти й урядові документи, які регулюють формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фармацевтів у закладах вищої медичної освіти. Ці законодавчі акти й урядові документи складають сутність *третього теоретичного концепту* формування досліджуваного феномена. Так, ключові положення змісту, форм і методів упровадження компетентнісного підходу у вітчизняній вищій освіті сьогодні визначаються насамперед Законами України «Про освіту» [9], «Про вищу освіту» [8], Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період 2012–2025 роки [18], Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському освітньому просторі [24].

Зокрема, Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає одним з провідних пріоритетних завдань створення умов для ефективної оздоровчої діяльності, завдяки застосуванню різноманітних форм і методів фізичного виховання особистості. У контексті цього Закону державна політика у сфері фізичної культури і спорту України сьогодні «...ґрунтується на визнанні фізичної культури і спорту як пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави, важливого чинника всебічного розвитку особистості, збереженні її здоров'я та вироблення умінь і навичок дотримання здорового способу життя» [10].

Значення фізичного виховання майбутніх фахівців у закладах вищої освіти відображено в Указі президента України «Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади», у

змісті якого зазначається, що процес фізичного виховання розглядається важливою складовою повноцінного розвитку людини, формування її гуманістичних цінностей і ціннісних орієнтацій щодо всебічного гармонійного розвитку особистості. А отже, підготовки до високопродуктивної праці й профілактики захворювань [26].

На переконання Т. Круцевич, у цих нормативно-правових документах актуалізується проблема формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів вищої освіти й особливо у закладах вищої медичної освіти. А це має забезпечити формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя на принципах індивідуального підходу в процесі професійної підготовки [13].

Важливою складовою вищої медичної освіти відповідно до змісту чинного на сьогодні нормативно-правового забезпечення є посилення ролі оздоровчої рухової активності, а також організація комплексного оволодіння здобувачами освіти «...знаннями, уміннями й навичками щодо управління власним фізичним розвитком, завдяки застосуванню різних видів рухової активності, з метою навчання і виховання в контексті відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих» [26].

На думку Л. Андрюшенко, формування фізично здорової, соціально-активної і духовно збагаченої особистості в гармонії з фізичним розвитком є ключовою умовою підготовки майбутнього фахівця у закладах вищої освіти до успішної професійної діяльності [1].

Схожу думку висловлює І. Іваній, зазначаючи, що «...однією із ключових цілей сучасного фізичного виховання в закладах вищої освіти є сприяння розвитку здоров'ястворюючої і здоров'ятворчої основи загальної культури особистості завдяки формуванню її фізичної культури, розвитку фізичних якостей, культури здоров'я й безпеки життєдіяльності в процесі реалізації оздоровчої, рекреаційної, реабілітаційної, побутової й професійної діяльності [11].

Сьогодні освітньо-виховний процес у закладі вищої медичної освіти має бути підпорядкований провідній меті – створення умов для ефективного здобуття майбутніми фармацевтами системних фахових знань, набуття умінь і навичок та соціального досвіду збереження власного здоров'я і здоров'я інших, на основі сформованої здоров'язбережувальної компетентності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Як засвідчили результати аналізу теорії і практики професійної підготовки майбутніх фармацевтів у закладах вищої медичної освіти в останні роки спостерігається тенденція до зниження обсягу їхньої рухової активності та зниження рівня фізичної підготовки, що суттєво впливає на рівень їхнього здоров'я. Акцентовано увагу на недостатньому рівні формування у майбутніх фармацевтів компетентності здоров'язбереження.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні й упровадженні у зміст вищої медичної освіти інноваційних моделей і технологій збереження, зміцнення й покращення здоров'я майбутніх фармацевтів, підвищення рівня формування їхніх потреб і мотивації щодо дотримання здорового способу життя, а також обґрунтування і розвиток структури і змісту здоров'язбережувальної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрющенко Л. Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення: *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Харків, 20 травня 2015 р.). Харків: ХДАФК, 2015. 97 с.
2. Андрющенко Т. К. Теоретичні аспекти проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 1(19). С. 11–20.
3. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Соціальна педагогіка*. 2012. № 7. С. 123–127.
4. Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2012. 555 с.
5. Белікова Н. О., Сущенко Л. П. *Термінологія напряму підготовки «Здоров'я людини»: навч. посібник*. Київ: ТОВ «Козарі», 2009. 182 с.
6. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Херсон, 2006. 222 с.
7. Завидівська Н. Н. Теоретико-методичні засади фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти студентів у процесі здоров'язбережувального навчання: дис.... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 509 с.
8. Закон України «Про вищу освіту»: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 вересня 2017 року: (офіц. текст). Київ: Паливода А. В., 2017. 100 с. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 10.01.2024)
9. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (дата звернення 10.01.2024)
10. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 11. 06. 2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-123> (дата звернення 10.01.2024)
11. Іваній І. В. Характеристика сутності здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2013. № 3. С. 18–22.
12. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.
13. Круцевич Т. Ю. *Теорія і методика фізичного виховання: підручник для вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту* / В. І. Григор'єв, М. О. Третяков, за ред. Т. Ю. Круцевич. том 2. Київ: Олімп. л-ра, 2008. 391 с.
14. Ландо О. А. Управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. Київ, 2015. 20. с.

15. Митчик О. Здоров'язберігальне середовище та здоров'язберігаючі технології у вищому навчальному закладі. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2012. № 4(20). С. 156–160.
16. Назарук В. Л. Особливості використання здоров'язбережувальних технологій у підготовці майбутніх лікарів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 1. С.187–189.
17. Назарук В. Л. Педагогічні умови формування культури здоров'я майбутніх лікарів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2016. Вип. 34. С. 124–126.
18. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2025 роки*. URL: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf173 (дата звернення 10.01.2024)
19. Новакова Л. В. *Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів на засадах міждисциплінарної інтеграції*: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04: Хмельницький, 2016. 267 с.
20. Павлов Ю. О. Психолого-педагогічні аспекти формування професійного здоров'я майбутніх фахівців: *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: матеріали звітної науково-практичної конференції (м. Київ, 28 березня 2013 р.) ІІТО НАПН України, м. Київ, Україна, С. 167–170.
21. Павлов Ю. О. Формування у майбутніх фахівців компетенцій здоров'язбереження. *Гуманітар. вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун. ім. Григорія Сковороди»*. 2013. Вип. 28. Т.2. С. 456–462.
22. Поліщук Н. М. Здоров'язберігаюча компетентність особистості. *Магістр медсестринства: український науково-практичний журнал*. 2013. № 1. С. 10–17.
23. Пометун О. І. *Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн*. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112.
24. *Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)*. Київ: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.
25. Тевкун В. В. Здоров'язбережувальні компетенції – основа професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 115. С. 227–230.
26. *Указ Президента України від 9 лютого 2016 року № 42/2016 «Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#n14> (дата звернення 10.01.2024)
27. Халло О. Є. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх педагогів. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2014. Вип.1. 45 (106). С. 168–170.
28. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійно-технічної освіти. *Креативна педагогіка*. 2011. № 4. С. 28–34.

REFERENCES

1. Andriushchenko L. Aktualni problemy fizychnoho vykhovannia riznykh verstv naselennia [Actual Problems of Physical Education of Different Segments of the Population]: Materialy I Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii (Kharkiv, 20 travnia 2015 r.). Kharkiv: KhDAFK, 2015. 97 s. [in Ukrainian]

2. Andriushchenko T. K. Teoretychni aspekty problemy formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti [Theoretical Aspects of the Problem of Forming Health-saving Competence]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. 2012. No 1(19). S. 11–20. [in Ukrainian]
3. Andriushchenko T. K. Formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti yak sotsialno-pedahohichna problema [Formation of Health-saving Competence as a Socio-pedagogical Problem]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Sotsialna pedahohika*. 2012. No 7. S. 123–127. [in Ukrainian]
4. Bashavets N. A. *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia kultury zdoroviazberezhennia yak svitohliadnoi oriientsatsii studentiv vyshchych ekonomichnykh navchalnykh zakladiv* [Theoretical and Methodological Bases of Forming a Culture of Health Care as a Worldview Orientation of Students of Higher Economic Educational Institutions]: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04. Odesa, 2012. 555 s. [in Ukrainian]
5. Bielikova N. O., Sushchenko L. P. *Terminolohiia napriamu pidhotovky «Zdorovia liudyny»: navch. Posibnyk* [Terminology of the Field of Study «Human Health»: a Study Guide]. Kyiv: TOV «Kozari», 2009. 182 s. [in Ukrainian]
6. Voronin D. Ye. *Formuvannia zdoroviazberihaiuchoi kompetentnosti studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv zasobamy fizychnoho vykhovannia* [Formation of Health-saving Competence of Students at Universities by Means of Physical Education]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07. Kherson, 2006. 222 s. [in Ukrainian]
7. Zavydivska N. N. *Teoretyko-metodychni zasady fundamentalizatsii fizkulturno-ozdorovchoi osvity studentiv u protsesi zdoroviazberezhualnoho navchannia* [Theoretical and Methodological Bases of Fundamentalisation of Students' Physical Culture and Health Education in the Process of Health-saving Education]: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.02. Kyiv, 2013. 509 s. [in Ukrainian]
8. *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»: chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopov. stanom na 1 veresnia 2017 roku* [Law of Ukraine «On Higher Education»: Current Legislation as Amended and Supplemented September, 1, 2017]: (ofits. tekst). Kyiv: Palyvoda A. V., 2017. 100 s. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (data zvernennia 10.01.2024) [in Ukrainian]
9. *Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. No 2145-VIII* [On education: Law of Ukraine dated 05.09.2017 No. 2145-VIII]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (data zvernennia 10.01.2024) [in Ukrainian]
10. *Pro fizychnu kulturu i sport: Zakon Ukrainy vid 11. 06. 2015 r.* [On Physical Culture and Sport: Law of Ukraine dated 11.06.2015]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-123>. (data zvernennia 10.01.2024) [in Ukrainian]
11. Ivani I. V. *Kharakterystyka sutnosti zdoroviazberihaiuchoi kompetentnosti vchytelia fizychnoi kultury* [Characteristics of the Essence of Health-saving Competence of Physical Education Teacher]. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*. 2013. No 3. S. 18–22. [in Ukrainian]
12. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektyvy* [Competence-based Approach in Modern Education: World Experience and Ukrainian Perspectives]: Biblioteka z osvitoi polityky / pid zah. red. O. V. Ovcharuk. Kyiv: «K.I.S.», 2004. 112 s. [in Ukrainian]
13. Krutsevych T. Yu. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia: pidruchnyk dlia vyshchych navchalnykh zakladiv fizychnoho vykhovannia i sportu* [Theory and Methods of Physical Education: a Textbook for Higher Educational Institutions of Physical Education and Sports] / V. I. Hryhoriev, M. O. Tretiakov, za red. T. Yu. Krutsevych. tom 2. Kyiv: Olimp. I-ra, 2008. 391 s. [in Ukrainian]

14. Lando O. A. *Upravlinnia formuvanniam zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly u pedahohichnykh koledzhakh* [Managing the Formation for Perspective Primary School Teachers' Health-saving Competence in Pedagogical Colleges]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.06. Kyiv, 2015. 20. s. [in Ukrainian]
15. Mytchyk O. *Zdoroviazberihalne seredovyshche ta zdoroviazberihaiuchi tekhnolohii u vyshchomu navchalnomu zakladi* [Health-preserving Environment and Health-preserving Technologies at Universities]. *Fizychne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi*. 2012. No 4(20). S. 156–160. [in Ukrainian]
16. Nazaruk V. L. *Osoblyvosti vykorystannia zdoroviazberezhualnykh tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh likariv* [Features of the Use of Health-saving Technologies in the Training of Perspective Doctors]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota*. 2016. Vyp. 1. S.187–189. [in Ukrainian]
17. Nazaruk V. L. *Pedahohichni umovy formuvannia kultury zdorovia maibutnikh likariv* [Pedagogical Conditions for the Formation of Health Culture of Perspective Doctors]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: «Pedahohika, sotsialna robota»*. 2016. Vyp. 34. S. 124–126. [in Ukrainian]
18. *Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2025 roky* [National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012-2025]. URL: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf173 (data zvernennia 10.01.2024) [in Ukrainian]
19. Novakova L. V. *Formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti maibutnikh likariv na zasadakh mizhdystsypynarnoi inteɦratsii* [Formation of Health-saving Competence of Perspective Doctors on the Basis of Interdisciplinary Integration]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04: Khmelnytskyi, 2016. 267 s. [in Ukrainian]
20. Pavlov Yu. O. *Psykhologo-pedahohichni aspekty formuvannia profesiinoho zdorovia maibutnikh fakhivtsiv* [Psychological and Pedagogical Aspects of the Formation of Professional Health of Perspective Specialists]: *Naukovo-metodychne zabezpechennia profesiinoi osvity i navchannia: materialy zvitnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, 28 bereznia 2013 r.) IPTO NAPN Ukrainy, m. Kyiv, Ukraina, S. 167–170. [in Ukrainian]
21. Pavlov Yu. O. *Formuvannia u maibutnikh fakhivtsiv kompetentsii zdoroviazberezhennia* [Formation of Health Care Competencies for Perspective Specialists]. *Humanitar. visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnytskyi derzh. ped. un. im. Hryhoriia Skovorody»*. 2013. Vyp. 28. T.2. S. 456–462. [in Ukrainian]
22. Polishchuk N. M. *Zdoroviazberihaiucha kompetentnist osobystosti* [Health-saving Competence of the Individual]. *Mahistr medsestrynstva: ukrainskyi naukovo-praktychnyi zhurnal*. 2013. № 1. S. 10–17. [in Ukrainian]
23. Pometun O. I. *Teoriia i praktyka poslidovnoi realizatsii kompetentnisnogo pidkhotu v dosvidi zarubizhnykh krain* [Theory and Practice of Consistent Implementation of the Competence Approach in the Experience of Foreign Countries]. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: Biblioteka z osvitoi polityky / pid zah. red. O. V. Ovcharuk*. Kyiv: «K.I.S.», 2004. 112. [in Ukrainian]
24. *Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG)* [Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)]. Kyiv: TOV «TsS», 2015. 32 s.[in Ukrainian]
25. Tevkun V. V. *Zdoroviazberezhualni kompetentsii – osnova profesiinoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury* [Health-saving Competences as the Basis for the Professional Training of Perspective Physical Education Teachers]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Ser.: Pedahohichni nauky*. 2014. Vyp. 115. S. 227–230. [in Ukrainian]

26. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 9 liutoho 2016 roku № 42/2016 «Natsionalna stratehiia z ozdorovchoi rukhovoï aktyvnosti v Ukraini na period do 2025 roku «Rukhova aktyvnist – zdorovy sposib zhyttia – zdorova natsiia» [Decree of the President of Ukraine dated February, 9th, 2016 No. 42/2016 «National Strategy for Healthy Physical Activity in Ukraine for the Period up to 2025 «Physical Activity - Healthy Lifestyle - Healthy Nation»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#n14> (data zvernennia 10.01.2024) [in Ukrainian]

27. Khallo O. Ye. Formuvannia zdoroviazberezhuvanoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv [Formation of Health-saving Competence for Perspective Teachers]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky*. 2014. Vyp.1. 45 (106). S. 168–170. [in Ukrainian]

28. Iahupov V. V. Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv u systemi profesiino-tekhnichnoi osvity [Competence-based Approach to Professional Training of Perspective Specialists in the System of Vocational Education]. *Kreatyvna pedahohika*. 2011. No 4. S. 28–34. [in Ukrainian]

FORMATION OF HEALTH-SAVING COMPETENCE FOR PERSPECTIVE PHARMACISTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING: THEORETICAL CONCEPTS

Hryhorii Pustovit

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Theory and Methods of Education,
Rivne State University for the Humanities,

Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0001-7743-7831

e-mail: h.pustovit@gmail.com

Dmytro Saranchuk,

PhD candidate in the speciality
011 Educational and Pedagogical Sciences
at the Department of Theory and Methods of Education,
Rivne State University for the Humanities,

Rivne, Ukraine

ORCID: 0009-0001-9755-1460

e-mail: dmytro.saranchuk@gmail.com

Abstract. The article describes the content of key competencies, the content of which is a set of universal knowledge acquired by an individual, which is characterised by a wide level of generalisation, including general scientific and general professional categories, concepts, laws, principles, and regularities of functioning of science, technology, and modern Ukrainian society. The article describes the components of the concept of «health-saving competence», which is several important key competencies for a perspective pharmacist that contribute to the preservation of his/her health and adherence to a healthy lifestyle and at the same time create a holistic model of this competence. Within these competencies, the following competencies are distinguished and described: cognitive, general psychological, informational, emotional, reflective, and communicative. In addition, health-saving values and value orientations are highlighted and characterised. The author

defines the essential features and content of the first general theoretical concept of the issue of the formation for perspective pharmacists' health-saving competence in the process of professional training. In the same context, the author specifies and characterises the content of the following theoretical concepts - conceptual and categorical. As educational legislative acts and governmental documents regulating the formation of health-saving competence for perspective pharmacists at medical universities are important in the context of our research issue, therefore, these legislative acts and governmental documents constitute the essence of the third theoretical concept of the formation of the phenomenon being investigated. Thereby, it has been proved that nowadays the educational process in medical universities should be subordinated to the main purpose - to create conditions for the effective obtaining of systematic professional knowledge by perspective pharmacists, the acquisition of skills and social experience in maintaining their health and the health of other people.

Keywords: perspective pharmacists, health, competence, health care competence, professional training, medical universities, theoretical concepts.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2024 р.